

~~il qassâma tal grazzi kollha, il ghaj-nuna ta' dawk kollha li jitolbuha.~~

~~Imma l-hâga li tħagġeb l-aktar hija l-hniena u t-tjieba li Marija turi dejjem mal midinbin. Kemm nies hzienha biddlu hajjithom bis saħħa ta xi naqra ta' santa jew xi statwa żgħira, u fuq kollox bis saħħa tat-talb tagħha! Għad jigi jum li ahna wkoll inkunu nafu kemm hair għamlet għalina; kemm grazzi tagħtna bla ma nafu; kemm tnebbih fuq x'għandna nagħmlu; kemm tbegħid mit tigrib, li, li kieku ma kienitx hi kien iġibna f'għali kbir jekk ukoll m'hux fit-teli-fien ta' hajjitina u ta' ruħna!~~

~~U meta nahsbu f'dan il-ġid kollu, f'din limħabba kollha, u dan il-hsieb kollu, kif għandha tkun l-imġieba~~

~~tagħna ma' din l-Omm il-Hanina? Biex inkunu nafu, għandna nichdu bhala mera limħabba, l-ubbidjienza il-qima, il-ġiħi li johorġu weħedhom minn qalbna lejn l-Omm tagħna tad-dinja li bl-ugiegħ wilditna u bit-tbatija rabbittna. Imma hemm aktar għaliex nuru qima, ġiħi, hajr u mhabbba lejn din l-Omm tagħna tas-sema, li fost lu-ugiegħ bla qjies ta' qalbha wilditna għal hajja tal-grazzja u bit-talb u l-ghajnejha tagħha qiegħda tmexxina lejn il-helsien min-niket ta' din id-dinja u l-wasla bis-sliema fil-hena tal-Ġenna!~~

P. AWRELJU BORKOWSKI

O.F.M.

(*Segretarju tal-Kustodja tat-T.S.*)

GHALIEX IL-FESTA TA' SAN GUZEPP ISSIR FID-19 TA' MARZU

Il-Festa ta' san Gużepp, Għarurs tal-Vergni Marija, u Missier maħsul ta' Sidna Gesu Kristu, issir daż-żmien, fid-19 ta' Marzu. Monsinjur Righetti f'wahda mill-kitbiet tieghu fuq il-Festi tal-Knisja, kieb hekk: "Għal liema għan mis-seklu XIII 'l-hawn kienet magħżula din id-data, ma nafux ngħidu" (1). U mbagħad isemmi dan li ġej: "Kieku dil-festa kienet wisq aktar qadima, kien jinsab qbil tagħha mal-festa ta' Minerva, li kienet tithares f'Ruma fid-19 ta' Marzu, u kienet il-festa tan-nies tas-snajja' kollha, bħalli kieku kienet festa kbira tax-xogħol, bħal dik ta' l-Ewwel ta' Mejju. San Gużepp kien HADDIEM, fil-veru tifsir tal-kelma". (2).

Aħna ma nifhxmu li din it-titrifa għandha tittieħed fil-milja tagħha kollha, u għal hekk sa naraw insibux

xi raġuni li taqbel aktar mal-festi tal-knisja.

L-ewwel raġuni Liturġka hija li d-19 ta' Marzu jiġi jaħbat f'wieħed mill-jiem li jiġi bejn il-Hamis ta' wara l-Ewwel Hadd tar-Randan, meta Hadd il-Għid, imbagħad, jaħbat fil-25 t'April; u Hamis ix-Xirk, meta Hadd il-Għid jiġi fit-22 ta' Marzu, Fit-tielet Gimħa tar-Randan naqraw l-Istorja tal-Patrijarka san Gużepp, u fl-ewwel Notturn tal-Uffizzju ta' san Gużepp, it-tagħlimiet huma meħudin minn dik l-istorja, fejn il-Patrijarka Gużeppi bin Gakobbi huwa meħud bħala xbiha Profetka ta' san Gużepp. Għal hekk il-festa ta' san Gużepp hija mqiegħda f'jum li jiġi dik il-habta. Ir-raġuni hija mportanti hafna u għal hekk jaqbel li nithaddtu fuqha aktar fit-tul.

Ktibna banda oħra (3) u wrejna li

l-ordni Liturgika li għandna l-lum hi magħmula minn ordnijiet oħra antiki li thalltu flimkien, u li sa kemm sar dan, kull ordni tilfet xi ftit minn dak li kien jagħżilha. Ma hemmx għal fejn noqogħdu nitkellmu fuq l-Ordni-jiet kollha, imma nixtiequ nsemmu biss is-sistema tas-Septuagesima.

Din l-Ordni weħedha baqghet iż-żom it-tifkira tal-Mewt u l-Qawma ta' Sidna Gesù Kristu f'jum fiss, jiġifieri fil-25 u s-27 ta' Marzu, ikun x'ikun dak il-jum. It-thejjija għal din l-akbar fost il-festi bdiet fil-jum li jiġi wara l-Ottava tat-Tre Re, li taħ-bat fl-14 ta' Jannar; u s-Sebghin Jum (Septuagesima), bejn l-14 ta' Jannar u l-25 ta' Marzu, kienu mqass-min f'seba' qasmiet, kif jidher mill-ismijiet tagħhom: Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, Quadragesima, etc.

F'kull qasma minn dawn, kien im-fakkxi xi Patriarka, bħala xbija Profetka ta' Sidna Gesù Kristu. Dawn is-seba' Patriarki kien: Adam, Noè, Abraham, Iżajja, Gakkob, Gużeppi u Mosè. Minn barra l-Patriarki tat-Testment il-Qadim, insibu wkoll lil san Pawl imfakkar fis-Sexagesima.

F'din is-sistema kienet jdaħħlu hafna festi tal-qaddisin; waqt illi f'sistemi oħra, l-aktar fis-sistema tal-Quadragesima, l-ebda festa tal-qaddisin ma kienet issir fiż-żmien tat-thejjija għal Ghid (4).

Din turi il-ghaliex il-festa ta' san Pawl (il-Konverżjoni tieghu), li hi qadima hafna u li kellha l-bidu tagħha fil-Lvant, kienet issir fil-25 ta' Jannar. Infatti, din hija l-ordni li hija mharsa fis-sistema tas-Septuagesima:

Jannar, 14-23 — Septuagesima — ADAM. Jannar 24, Frar, 2 — Sexagesima — NOE' u SAN PAWL.

(Hekk insibu l-Konverżjoni ta' san Pawl fil-25 ta' Jannar, jum wara s-Sexagesima). Frar, 3-13 — Quinquagesima — ABRAHAM. Frar, 14-23 — Quadragesima — IŻAKK. Frar 24, Marzu 4 — Trigesima — GAKOBB. Marzu, 5-14 — Vigesima — GUZEPP. Marzu 15-24 — Decima — MOSE'. Marzu, 25-27 — PASSJONI U MEWT TA' SIDNA GESU' KRISTU.

Minn dan nistgħu naraw li meta ziedu l-Konverżjoni ta' san Pawl fil-Liturgija, tqieghdet f'jum wara s-Sexagesima; imma meta din is-sistema thalitet ma' ordnijiet oħrajn, fejn imbagħad il-Għid ma baqax aktar isir fis-27 ta' Marzu, il-Konverżjoni ta' san Pawl saret independenti mis-Sexagesima. Hekk ukoll sata' ġara mill-Festa ta' san Gużepp, li hija ffis-sata fid-19 ta' Marzu.

Għal kemm din it-tifsira tixxieba ma' tal-Konverżjoni ta' san Pawl hemm hafna raġunijiet oħra li ma jiġieħluniex naħsbu li l-Festa ta' san Gużepp għiet iffissata fid-19 ta' Marzu mħabba l-festa tal-Patriarka Gużeppi bin Gakkob. Inħossu, għal hekk, li jahtieg infissru xi ftit raġunijiet minn dawn.

Kieku l-Festa ta' san Gużepp kel-lha ssir fid-19 ta' Marzu bħala tif-kira tal-Patriarka Gużeppi, il-post xieraq tagħha kelli jkun fis-26 ta' Marzu, jiġifieri fil-jum ta' wara t-Thabbira tal-Anglu. Din id-data, kif sa naraw aktar lura, ma taqbiex mal-Vanġelu.

Il-Festa ta' san Gużepp bdiet issir meta s-sistema tas-Septuagesima kienet laħqed tilfet id-dati fissi tagħha; u għal hekk, kieku kienet issir minn ħabba l-istorja tal-Patriarka Gużeppi, ma kellhiex tkun iffisata fid-19 ta' Marzu, iż-żda f'jum wara t-Tielet Hadd tar-Randan. Għal hekk insibu

li l-Vgejjel tar-Rebbiegha huma ffis-sati fil-gimgha li tigi wara l-ewwel Hadd tar-Randan, il-festa tad-Duluri fil-Gimgha ta' wara Hadd il-Passjoni, u hekk hafna festi ohra.

Għal kemm l-istorja tal-Patriarka Gużeppi bin Gakobbi hi msemija fl-Uffizzju ta' san Gużepp, naħsbu li d-19 ta' Marzu kien magħżul bla ħsieb li jkollu x'jaqsam mat-tifkira tal-Patriarka Gużeppi fil-Liturgija.

Xinhu l-ghan tal-Knisja li tagħmel il-Festa ta' san Gużepp fid-19 ta' Marzu? Fil-kotra l-kbira tal-festi tal-Qaddisin, il-Knisja tfakkarr il-jum tal-Martirju jew il-mewt tagħhom, għax dak il-jum ikunu dahlu fis-sebħ tas-Saltna t'Alla. Drabi hija tfakkarr xi grazzja tas-sema, jew xi għotja barranija, jew xi miraklu. Hekk il-Knisja tfakkarr in-Nisel bla tebġha ta' Sidtna Marija, it-Twelid ta' din il-Vergni Mbierka, u ta' san Gwann il-Ğammiedi, il-Konverżjoni ta' San Pawl u ta'santu Wistin, is-Sede Rumana u Antjokena ta' san Pietru u hafna ohra. F'dawnna l-festi, il-Knisja żomm, meta jkunu magħrufa, u fl-istess hin ikun jista' jkun, il-jum tat-tifkira tal-ğrajja. F'dan li għandu x'jaqsam mal-Festa ta' san Gużepp, il-Knisja tfakkarr il-Qaddis skond il-Bibbja, jigifieri fil-Vangelu tat-Tfulija ta' Gesù (Matt. 1-2; Luqa 1-2). Meta Gesù beda l-ħajja publika tiegħu jigifieri meta għmel l-ewwel miraklu f'Kana tal-Galilija (Għanni, 2, 1-12), san Gużepp ma jissem-miex; għal hekk huwa mifhum li kien lahaq miet. Għal hekk il-mewt ta' san Gużepp għandha titqiegħed bejn it-tanax u t-tlettax-il sena ta' Gesù. Il-Knisja tfakkarr m'hux biss il-ħajja ta' san Gużepp kif nafuha mill-Vangeli Kanonki, iżda wkoll kif nafuha minn passi ohra. U fl-Uffizzju ta' san Gużepp il-mewt tiegħu

tissemma wkoll fl-Innu tal-Lawdi, fejn insibu:

*Iste, quem laeti colimus fideles,
Cujus excelsos canimus triumphos,
HAC DIE Joseph meruit perennis
Gaudia vitae.*

*O nimis felix, nimis o beatus,
Cujus extremam vigiles ad horam
Christus et Virgo simul adstiterunt
Ore sereno!*

*Hinc Stygis victor, laqueo solutus
Carnis, ad sedes placido sopore,
Migrat aeternas, rutilisque cingit
Tempora sertis.*

Aħna ma nafu xejn fuq il-jum, ix-xahar, jew is-sena meta san Gużepp beda l-ħajja eterna tiegħu; għal hekk l-espressjoni: *Hac die Joseph*, ma nistgħux neħduha li san Gużepp miet tas-sew fid-19 ta' Marzu.

Aħna anzi naħsbu, li l-Knisja żiomm id-19 ta' Marzu bħala tifkira ta' san Gużepp Għarurs ta' Marija Vergni; u waqt li nġibu quddiem għajnejna dak kollu li nafu fuq dan il-qaddis kbir, hija tfakkru f'dak li għandu x'jaqsam mal-festa kbira l-ohra, tat-Thabbira tal-Anglu Grabiel lil Vergni Marija, u dan skond il-Vangelu ta' san Mattew 1.18. li huma kkwotati bħala r-rjus tal-Ġħosri u tal-Matutini, kif ukoll fil-Vangelu tal-Quddiesa. Hekk insibu f'dawn is-sil-tiet imqaddsa: “Meta Marija, ommu, kienet imġħarrsa ma’ Gużeppi, qabel ma għammru flimkien, insabet tqila minn Ruħ il-Qodos”, Din il-ğrajja kbira hija hekk: Marija tgharriset lil Gużeppi, iżda qabel ma bdew jgħam-mru flimkien, l-Anglu Gabriel deher lil Marija u taha l-aħħbar kbira illi hija kellha tnissel fil-ġuf tagħha u twelled Iben, għax Ruħ il-Qodos kel lu jiġi fuqha, u l-Qawwa ta' Dak li jista' kollox (jigifieri t'Alla) kellha

tinzel fuqha. Meta l-miraklu t'Alla sar fiha, hija marret tgħammar ma' Gużeppi, li dan kien sar jaf bil-Misteru kbir tat-Twelid Vergni tal-gharusa tiegħu. (Qaħbel il-Vanġelu ta' san Luqa, 1, 26-35).

Il-Knisja tagħmel hafna festi u tfakkar hafna grajiet mill-ħajja tal-Verġni Marija; dawn il-festi jistgħu jitqassmu fi tliet ġemgħat. Tal-ewwel tiġib fiha l-Kunċizzjoni, it-Twelid, u l-Prezentazzjoni fit-Tempju tal-Verġni Mbierka, imqeqħdin kif jaħbtu wara xulxin; hekk fit-8 ta' Diċembru, in-Nisel bla tebħha ta' Marija; disa' xħur wara, fit-8 ta' Settembru, it-Twelid tagħha, u fit-12, l-Isem tagħha; u fl-24 ta' Novembru, il-Preżentazzjoni tagħha fit-Tempju (Lev. 12, 5). Ġemgħa ta' festi ohra hija marbuta mal-Misteru tat-Tlaħħim ta' Sidna Gesu Kristu, u din il-ġemgħa tibda bit-Thabbira tal-Anglu fil-25 ta' Marzu (tnissil ta' Gesu). It-Twelid tiegħu, fil-25 ta' Diċembru; il-Hejt tiegħu, tmient ijiem wara, jew fl-1 ta' Jannar (Lev. 12, 3); il-Prezentazzjoni ta' Gesu fit-Tempju, jew il-Kandlora, 40 jum wara, jew fit-2 ta' Frar (Lev. 12, 34). It-tielet ġemgħa ta' festi jfakkru l-hafna devozzjonijiet tal-Insara lejn l-Omm tas-Sema, u dawn ma għandhom ebda ordni kif isiru; hekk il-festa tad-Dehriet ta' Lourdes, fil-11 ta' Frar; Marija, Ghajnuna tal-Insara fil-25 ta' Marzu; il-Madonna tal-Karmnu fis-16 ta' Lulju; u tar-Rużarju, fis-7 t'Ottubru.

Il-Festa ta' santa Marija, fil-15 t'Awissu, hija festa ghaliha whedha, li tfakkar it-tisbih ta' Sidtna Marija, it-tmiem tal-ħajja tagħha fid-dinja, u għandha tkun magħrufa b'magħżula mill-ohrajn kollha.

Il-festa ta' san Gużepp tmur mat-tieni ġemgħa tal-festi tal-Verġni, li

jfakkru fil-Misteru tat-Tlaħħim, jew Inkarnazzjoni, u huma mqeqħda kif jaħbtu wara xulxin, biex hekk jaqblu mal-kliem tal-Vanġelu. Għal hekk il-Festa ta' san Gużepp fid-19 ta' Marzu tfakkar fl-Egħrusija ta' san Gużepp mal-Verġni Marija, li ggib quddiem ġħajnejn l-Insara dik il-grajja tal-ġhaġeb meta san Gużepp issieħeb ma' Marija fil-Misteru tat-Tlaħħim ta' Gesu la darba huwa kien il-Għarurs tal-Verġni Marija, u b'hekk Missier maħsusb ta' Gesu. Din, naħsbu, tfisser tajjeb ghaliex il-festa ta' san Gużepp kienet imqeqħda ftit qabel il-festa tat-Thabbira tal-Anglu, għax il-Vanġelu jistqarr li meta l-Anglu Gabriel tagħha l-ahħbar lil Marija li kellha ssir Omm Alla, hi kienet laħ-qet tgharrset lil Gużeppi.

Din it-tifsira, naħseb li hija biżżejjed u hija ċara hafna; imma wieħed jista' jmur aktar 'il quddiem u jistaqsi: ghaliex id-19 ta' Marzu, jiġifieri ghaliex fis-seba' jum qabel it-thabbira tal-Anglu?

M'ilux hafna snin kien hemm fil-Liturgija tal-Knisja festa speċjali tal-Egħrusija tal-Madonna, u din il-festa kienet issir fil-11 ta' Frar, u li ma beqħetx issir meta b'diet issir il-festa tad-Dehriet ta' Lourdes, ghaliex dil-ġrajjha sgur li saret fil-11 ta' Frar 1858. Din il-festa tidher, allura l-istess ġrajjha kbira li hija mfakkra mill-ġdid fil-festa ta' san Gużepp. Huwa minnu illi fl-Uffizzju tal-Egħrusija fil-11 ta' Frar san Gużepp qisus ma jissemmiex: il-ħsieb tal-Knisja kien li tfakkar il-gherf t'Alla li kien haseb għal din l-Egħrusija biex jistor minn ġħajnejn id-demonju il-Misterju tat-Tlaħħim.

Ara kemm hu hekk, li fit-Tieni Notturn it-tagħlimiet kienu meħuda mit-tieni piedka ta' san Bennard fuq il-kliem tal-Vanġelu ta' san

Luqa: *Missus est, u dan il-qaddis jghid fost hwejjeg oħra: Oportebat a principe mundi aliquamdiu celari Divini consilii sacramentum: non quod Deus, si palam opus suum facere vellet, impediri posset ab illo metuerat; sed quia ipse, qui non solum potenter, sed stiam sapienter, quemque voluit fecit, sicut in omnibus operibus suis quasdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem servare consuevit... Ma' dan kollu jibqa' l-fatt illi l-Egħrusija ta' Sidna Marija ma' san Gużepp kienet imfakkra sew fil-11 kemm ukoll fid-19 ta' Marzu.*

PARTRI SERAFIN M. ZARB
O.P.

(1). Mgr. Righetti: "Storia Liturgica", Milan 1946, vol. II p. 300.

(2). Mgr. Righetti semma 'i Berenzi, "Roma Antica", Brescia, 1911, vol. I p. 45.

(3). Ara: "Septuagesima et Quadragesima", essay Liturgiku fix-*"Scientia"*, vol. XVII, 1951, pp. 181-187; 169-186.

(4). Ara E. Vacandarde: "Careme", in "Dictionnaire d'Archeologie Chrétienne et de Liturgie", v.LLParis 1910 p. 2154. Ara wkoll Mgr Righetti, op. cit., p. 120

(5). "Styx" fil-hrejief tal-qedem kien jinghad li hi xmara li tinsab fl-infern. Tissemmha ħafna mill-kittieba Klasski. Il-kittieb Juan Escalar juža t-tifisr mitologu tagħha u jsehibha ma' san Gużepp bhala xbiha rettorka biex ifisser li huwa kien rebbieħ fuq il-qawwiet tal-ghadu. Ara wkoll: A. Wilmart: "L'office de san Joseph", fir-*"Revue Gregorienne"*, p. 57-66. U wkoll Mgr Righetti op. cit., p. 300.

(*Baq'a*)

IC-CKEJKNA SARA

Limsejkna Sara kienet tifla ltima, ghax missierha u ommha mietu ftit wara li twieldet. Wiced bidwi, l-aktar xhi u rghib tar-rahal, kien hadha hu biex irabbiba, imma m'hux ghax ġietu hniena minn dik it-tifla, idha biex meta tikber, ikollu min jagħmillu l-faċċendi tad-dar u jghinu fix-xogħol tar-raba,

Waħda mara li kienet tmur issaj jar xi haġa. Il-dak il-bidwi, kienet għallmet xi haġa tat-talb li ċejkna Sara. Kienet issemmilha wkoll xi haġa fuq-fuq mill-grajjet kbar u sbieħ tal-gens Lħudi, u l-aktar fuq dak li kienu ħabbru l-Profeți fuq il-miġja tal-Messiha. Xtaqet kicku, dik il-mara, tichu magħha għal kolloks lil dik it-tfajla twajha, imma l-bidwi ma ried jaġtiha lil-hadd, ghax issa Sara kienet tfarfet u tgħallmet tir-ġha l-merħla, tisqihha u taħlibha wkoll. U hekk Sara, qalb dik il-hdura tar-raba u s-safha tal-arja,

kompliет tikber safja hija wkoll, f'-ruħha, f'-saħħitha u f'-ġisimha, sa-biha bhas-susan li jiftah u jflew-wa gewwa l-widjen, tul in-nixxiegħat tal-ilma ġieri.

Lejla wahda fil-waqt li dina Sara kienet rieqda fuq il-huxlief u t-tiben ta' gewwa l-ghorfa, qamet f'-daqqha, ghax dehrilha li kienet tisma' daqq helu u sabiħ, li kien donnu nieżel mis-sema. Dehrilha wkoll li qta' ja' kbar t'-Angli kienu jkantaw flimkien u jgħidu: "Sebh 'i Alla fil-gholi tas-smewwiet, u s-sliem fl-art lin-nies ta' rieda tajba"; Baqgħet tissamma t-tfafla Sara, mibluġha fiha n-niħħa, imnixxa u mistagħġba bil-hlewwa ta' dawk l-iħna li qatt qabel ma kienet semgħet bhalhom. Wara mbagħad, bla ma taf kif, qamet minn fuq il-fricx, qagħdet għarr-kubtojha u għaqeqdet wiċċe idejha flimkien quddiem wiċċha, u ma' l-Angli b'diet tkanta: "Sebh 'i Alla